

УЧЕЊЕТО ПО ПАТ НА ОТКРИВАЊЕ НЕЗАМЕНЛИВА КОМПОНЕНТА ВО НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА

Оливер Цацков

Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Анстракт: Современата состојба на било која држава не може да се разбере без осврт за нејзиниот претходен развој - за минатото. Човек кој ништо не знае за она што се наоѓа околу него нема да знае ништо и за она што го очекува. Тоа е подрачјето со кое се занимава историјата како наука. Во поново време многу е актиелен и често се применува модулот учење по пат на историја. Смислата на овој начин на учење во принцип е заснован врз познатите педагошко-психолошки и логички барања и претпоставки кои доаѓат во израз и во педагошкото учење.

Клучни зборови: историја, настава, педагогија.

LEARNING BY EXPLORING - IRREPLACEABLE COMPONENT IN TEACHING HISTORY

Oliver Cackov

Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delchev" Shtip

Abstract: The contemporary state of any country can not be understood without reference to its previous development - the past. A man who knows nothing about what happens around him will not know anything about what to expect in the future. This is the area that history as a science deals with. More recently the learning module through history has come into the spotlight and more often applied. The meaning of this way of learning is generally based on known pedagogical-psychological and logical requirements and assumptions coming to the fore in pedagogical study.

Key words: history, teaching, pedagogy.

Секоја наука пред сè ги истражува законитостите кои дејствуваат во и помеѓу појавите во одредено подрачје или од аспект на реалноста. Ги истражуваат законитостите врз основа на кои сака, на кои може да реши одредени проблеми во својот предмет во своето истражувачко подрачје. Токму поради тоа во наставата е можно творештво и тоа во квалитет и квантитет. Друго е прашањето колку тоа навистина се остварува, исто така многу е важно разјаснувањето на причините и последиците во минатото за да се разбере подобро сегашноста и да се постави перспектива за иднината. Современата состојба на било која држава не може да се разбере без осврт за нејзиниот претходен развој - за минатото. Човек кој ништо не знае за она што се наоѓа околу него нема да знае ништо и за она што го очекува. Тоа е подрачјето со кое се занимава историјата како наука. Во поново време многу е актиелен и често се применува модулот учење по пат на историја. Учењето по пат на откривање е смислен организиран и раковоен процес при што учениците добиват одредени конкретни задачи, најчесто во вид на добро осмислени прашања на кои што треба учениците да ја мобилизираат и насочат сопствената активност. И без непосредно учество на наставникот да остварат определени соодветни воспитно образовни ефекти. Смислата на овој начин на учење во принцип е заснован врз познатите педагошко-психолошки и логички барања и претпоставки кои доаѓат во израз и во педагошкото учење. Наставниот материјал е содржинско-логички разработен структуриран при што се формулирани прашањата на ниво на ученичките можности и развојни потреби на кој учениците се упатуваат на самостојна работа, односно со користење на некој извор, археолошки локалитет, илустрација, музеј, библиотеки, спомен куќи и друго. Од учениците се бара да одговорат на прашањата или да ги извршат задачите при што се поставуваат во ситуација нешто да откријат, истражуваат, да ја разберат вистинската суштина да научат, презентираат и комуницираат.

Преку учењето по пат на откривање ученикот е подготвен и оспособен самостојно да мисли да стекнува нови знаења и да ги извршува и подготвува задачите што се поставени на часовите по историја и воннаставните активности, самостојно да води разговор и самостојно за извлечува заклучоци.

Наставникот треба да му овозможи на ученикот слободно да се изразува да заклучува и да ги актуелизира настаните да донесе свој став и со аргументи да придонесува за создавање на точно потврдување за тоа што се учи и што треба да се знае. На часот учениците треба да се мотивираат и да остварат што поголеми културни, работни и мобилни активности. Истражувањето е процес на строго смислено и системско поставување во текот на научната работа со цел доаѓање на некој нови сознанија и вистински факти. Навистина „резултатите од научното истражување не можат да се испланираат, но тоа никако не значи дека истражувачката работа може да се спроведува не плански, напротив, истражувачката работа може да се спроведува со строги критериуми од методологијата независно од тоа колку, како и од кои фази во текот на истражувањето ќе се користат“.¹

Учењето по пат на откривање постигнува високи мотивации кои повеќе се посветени на проблемот кои го докажуваат како доверена задача која треба да се открие и реши. Учењето по пат на мислење ја развива и мислата која треба да биде разбрана како логична целина. Добиените задачи учениците ги доживуваат како предизвик на нивните способности. Активноста на учениците е главно прашање во современата настава. Тој треба да биде активен онолку колку му се дозволува, тој сака слободно да создава, открива, истражува. Најпрво треба да се испитаат сите потенцијали на ученикот, неговиот интерес за откривање на материјалот.

По утврдување на „потребите и можностите се поминува на заедничко планирање на активности, потоа доаѓа до адекватен избор на содржините кои учениците ќе ги решаваат самостојно и со помош на наставникот. Потоа доаѓаат задачите кои ученикот самостојно ги информира и бара одговори и на крај решавање на задачите.“² Секое прашање треба да овозможи ученикот да го разбере она што е основно и значајно во конкретен дел на наставната содржина или во определена логично содржинска целина. Доколку како извори на информации при самостојната работа се користат ликовни илустрации, слики, фотографии, карти и сл. прашањата се врзуваат со нивните дадени елементи и нивната меѓусебно поврзување и комбинирање. Важно е да се искористи интересирањето на учениците за актуелните настани да не се гледаат од аспект на она што им претходело. За да се развие кај нив историско мислење да се оспособат да го почувствуваат своето време и откриват за решавање на современите проблеми. Тоа значи не е доволно учениците да го научат презентираниот текст од учебникот или друго наставно средство или активност, да знаат добро истото да го прераскажат, да не го парафразираат текстот, туку да дадат своја оценка и суд за тоа што се случувало. Ученикот треба да се упатува за она што треба да размислува, самостојно да го решат проблемот и да го откријат. Примерите би можеле да бидат во соработка со својот наставник по историја „обидете се да ги наведе во досегашниот историски развој и континуитет на нашата држава сите позначајни придобивки и активности на културно-просветен, економски, општествено- политички план, кои имале видно значење во оформувањето на македонскиот народ како посебна нација или на пример како настанале градовите“.³

Успехот зависи од тоа колку учениците се истрајни во работата и колку се оспособени со свои зборови да формираат свои погледи и стил на работа. Учениците не даваат или недоволно даваат одговор на сите прашања, а наставникот е должен да го дополни и разјасни материјалот, да ги упати учениците на други извори и на литература. А, тоа е погоден момент и место за ангажирана работа и развивање на историско мислење кај учениците.

Конкретната и непосредна подготовка на наставникот за наставниот час на кој се применува учењето по пат на откривање се состои во учење на новата наставна содржина и во конкретизирање на нејзините воспитно образовни задачи. Утврдување на можноста за нејзината обработка преку

---

¹ Милат, Ј (2014) Основи на методологијата на истражување, Штип, УГД-Штип, 85.

² Stevanovic, M. (2003) Kreatologija, Digital point, Rijeka, 266.

³ Петровски, Н, (1994) Креативноста и воспитувањето, Биангал, Битола, 76.

самостојна работа и преку учење по пат на откривање. Потоа се осмислува утврдувањето на основните содржинско-логични компоненти на наставната содржина и формулирање на прашања и задачи во врска со неа. Се предвидуваат и обезбедуваат кои извори, наставни средства и методи ќе се користат на часот. Наставникот треба на часот да создаде и одржува работна атмосфера и секој ученик да го упати и вклучи во самостојната работа. Од ученикот се бара усвојување на определени информации, податоци и факти и сл., односно го насочуваат тој нешто да научи, да сфати, да открие, да согледа, да утврди во рамките на определена наставна содржина. Овој модел најчесто се работи во тимови и индивидуално. Тимот секогаш работи врз основа на принципи, заедничка цел, договорени процедури, изградено чувство на припадност и кооперативност. Наставникот „во позиција на водич може да го избере својот тим во училищата. Секој наставник треба да знае дека не секогаш седењето во група е тимска работа. Тимската работа се случува тогаш кога учениците од групата работат на разни специфични работи кои се цел на заеднички успех. При тоа тие си помагаат едни со други и меѓусебно се почитуваат“.⁴ Во наставата учениците треба да се поттикнуваат преку истражувачки постапки да го откриваат знаењето, да го надградуваат, систематизираат и применуваат во нови околности и услови.

Наставникот мора да ги знае добрите и лоши страни на секој поставен проблем кој учениците треба да го откријат и да го комбинираат, поврзуваат така што да дојдат до израз успешно откриените податоци. Тие активности имаат специфична содржина и постапка во процесот на откривањето на нови информации, податоци и факти. Ученикот треба да ја сфати и критиката од својот наставник бидејќи со тоа се јакнат и се развиваат нивните интелектуални способности и се навикнуваат самостојно да размислуваат да расудуваат и да им останат верни на убедувањата, формирани врз разумното мислење на откриените податоци. Наставникот забележува, објаснува, покажува и разговара. Секое историско случување, појава или процес се одвиваат во одредено време и простор. Оваа новина подразбира промена насочена кон подобрување и унапредување во воспитно-образовниот процес во наставата по историја.

Високите школски институции имаат значајна улога во областа на својата дејност и треба да бидат во функција на сите промени и иновации во воспитно-образовниот процес.

Студентите по историја треба да се вклучат во активностите кои нудат промени кои ќе поттикнат научна, истражувачка и апликативна дејност. Во наставата студентите треба да се насочат и во методиките на раководењето со информатичката технологија. Компјутерот е ефикасно средство во наставата по историја. Преку него се овозможува контрола, регулирање и утврдување со сите иновации во наставата. Огромното значење се состои во тоа што ги поврзува студентите со безброј податоци за овој модел кои им овозможува активност, самостојно ангажирање, умствена моќ и креативност. Тој дава можност на податоци за комуникација помеѓу најоддалечените места во светот, поврзување со многу архиви и база на податоци. Студентот по историја треба да го доживее својот професор како компетентна личност и обратно да ги следи неговите интереси и потреби, да ги мотивира за развивање на способности и умеења, така што секој студент да постигне потребна компетенција која е научна за соработка и партнерство. Тоа посебно има влијание на начинот како студентите ќе започнат да работат на проучувањето и откривањето на историски факти и поими, настани, личности и археолошки локалитети.

При учењето по пат на откривање наставникот е само организатор во планирањето на содржините од активностите овде се губи границата помеѓу наставникот и учениците и се создава атмосфера на сестрана активност, која ретко се јавува во наставните часови.

Сето ова потврдува дека учењето по пат на откривање е незаменлива компонента во воспитно-образовниот систем која се става во функција како главна компонента и двигател во новата училишница.

Литература:

---

⁴ Воспини крстопати (2006) бр 101.

- Петровски, Н. (1994) Креативноста и воспитувањето, Биангал, Битола
- Воспини крстопати (2006) бр. 101
- Милат, Ј. (2014) Основи на методологијата на истражување, Штип, УГД-Штип
- Stevanovic, M. (2003) Kreatologija, Digital point, Rijeka.
- Петов Никола, (1999) Трансформационо-иновационите процеси на воспитанието и образованието во Република Македонија за влез во новиот милениум.
- С. Наумовски (1991) Методски прирачник за наставата по историја Просветно дело Скопје